

Наукові координати професора (до 60-річчя П.Ю. Сауха)

Покоління Петра Юрійовича Сауха формувало свої світоглядні й естетичні позиції та смаки в непростий період післявоєнних років. Ще були на нашій землі свіжі рани війни, долалися наслідки попереднього лихоліття, а окрилена тимчасовою „хрущовською відлигою” молодь доскіпливо приглядалась, аналізувала й оцінювала трагічні події нашої історії ХХ століття. Хоч ця „відлига” швидко перейшла в „заморозки”, але старт до осмислення причин злетів, пошуків і втрат доби було взято. З’явилися наукові праці істориків, філософів, літературознавців, соціологів, які, відчувши свободу думки й творчості, намагалися хоч у межах уже відомих на той час фактів (адже не всі архіви були відкриті) осмислити та розповісти народові про складні колізії нашої історії. Я з великою зацікавленістю перечитував ті праці, осмислював у міру свого тодішнього розуміння порушені проблеми. Бувало, що на практичних заняттях з історії партії вступав у полеміку, за що мав, м’яко кажучи, неприємності.

Звичайно, нинішні наукові праці відзначаються глибиною філософського осмислення подій ХХ століття, як і початку ХХІ, науковою новизною, посиленнями на достовірні архівні матеріали та інші документи. А тому монографію П.Ю. Сауха „Україна на межі тисячоліть: трансформація духу і випробування національним буттям” з автографом автора я опрацював досить скрупульозно, бо проблеми, які він порушує, багато в чому мені відомі з практичної роботи в партійних органах 70-х – початку 80-х років ХХ століття. Формуючись у цей період як науковець, П.Ю. Саух, про що й засвідчує монографія, гостро відчував ці проблеми й проаналізував їх на основі різних варіантів соціологічного опитування.

Я не маю на меті аналізувати цю монографію (це справа істориків, філософів), але як читач скажу, що зауваги професора щодо низької політичної культури населення, агресивності, політичних інтриг, „тиску вулиці”, використання громадської думки й адміністративного ресурсу різними політичними партіями у своїх інтересах є цілком слушними. Загострення цих явищ у нинішньому суспільстві аж ніяк не сприятиме створенню незалежної, демократичної держави, ім’я якій Україна, поваги до неї світової громадськості.

У монографії професійно проаналізовано проблеми сучасної національної освіти та культури, ролі релігії в процесі державотворення, етики суспільних відносин, ролі національної еліти, середнього класу та ін.

Наукова праця, про яку йдеться, вийшла друком у 2001 році. Як на мій погляд, згадані проблеми до 2010 року набрали ще більшої гостроти, з'явилися нові тенденції, пов'язані із входженням України в контекст світових відносин. У зв'язку з цим цілком логічним продовженням розмислів П.Ю. Сауха про складні колізії ХХ століття є його книга „ХХ століття. Підсумки”. Готуючи цю книгу до другого видання (2009 р.), автор ставив мету: на основі досвіду минулого з його здобутками, утратами, уроками драматизму знайти відповідь на питання: „Чи зможемо ми з набутим досвідом, разом із нашими дітьми й онуками зберегти сталість нашого існування?”.

Шукаючи відповідь на це запитання, автор звернувся до статистичних даних у різних галузях людської діяльності світового масштабу. Проаналізувавши їх, він робить висновок, що нинішній світ може врятувати лише ідея солідарної демократії та відповідальності за долю людства урядів різних країн, поширених міжнародних зв'язків, нових технологій, взаємозалежності країн. Йдеться про дотримання духовних заповідей і морально-етичних відносин не тільки на рівні побутового, але й у державницьких масштабах.

Факти й цифри, філософські узагальнення та висновки, через які професор вибудовує образ світу та образ нової людини ХХІ століття, справді відкривають нові підходи до поцінування здобутків минулого, аналізу причин великих утрат і трагедій та спонукають нинішнє покоління замислитися над уроками минулого ХХ століття.

Ґрунтовною науковою працею про князя Василя-Костянтина Острозького, якого польський король Стефан Баторій назвав опікуном і верховним оборонцем Української православної церкви, та про корені його славного роду є також книга П.Ю. Сауха „Князь Василь-Костянтин Острозький”. Розрахована, крім науковців, і на масового читача, ця книга розкриває багато невідомих раніше сторінок діяльності представників цього роду й особливо Василя-Костянтина Острозького. Автор зазначає, що йому „хотілося поглянути на ту далеку добу, життя і діяльність В.-К. Острозького, не ідеалізуючи їх і не героїзуючи його постать”, а читачів запрошує заглибитись у далеку й не таку вже далеку минувшину, замислитися над нашим нинішнім буттям, осмислюючи роль історичних постатей у контексті їхньої доби, й вибудувати власну модель їхніх образів і рівень впливу на вітчизняну історію.

Розпочинаючи розмову про рід Острозьких і його походження, автор зазначає, що ця проблема й нині до кінця не з'ясована. Є різні думки як польських, так і вітчизняних учених.

Найбільш помітною постаттю цього роду став Василь-Костянтин Острозький – представник своєї доби, захисник традицій і культури, особа, яка зіграла значну роль в історичній долі України. Автор наголошує на його участі в переможних битвах із татарами, на дипломатичному характері, повазі до різних верств населення, схильності до розумних і компромісних рішень. Звичайно, щоб осмислити всебічно таку постать, як Василь-Костянтин Острозький, автору книги довелося опрацювати немало наукових праць різних авторів, архівних документів, спогадів і думок про цю особу та інших довідкових матеріалів. Справді, ця книга є зразком глибокого професійного пошуку науковця, який в основу свого дослідження взяв історичні факти й події та інтерпретував їх із погляду доби, у якій вони відбувалися.

Про інші численні наукові праці, статті можна говорити як про результат невтомної роботи П.Ю. Сауха на ниві сучасної філософії, релігієзнавства, культурології та глобалістики, що викликають зацікавленість не тільки в науковців, але й у масового читача. Можна тільки дивуватися, звідки в ректора університету, щоденно обтяженого невідкладними справами із забезпечення життєдіяльності вишу, беруться час і сили для систематичної та плідної наукової роботи? Думаю, що черпає він силу й насагу, крім сімейного оточення, і в колективі, який у 2002 році прийняв його у свою сім'ю, довірив високу посаду й підтримує в усіх нових ідеях і починаннях. Незважаючи на кризові явища в державі останніх років, в університеті створено нові факультети, кафедри, поліпшено якість професорсько-викладацького складу, матеріальну базу університету, відкрито спеціалізовані ради із захисту кандидатських дисертацій та ін. Як керівнику великого колективу Петру Юрійовичу властиві такі риси, як висока культура, толерантність, турбота про авторитет університету й соціальний захист його працівників. Хочеться побажати Петру Юрійовичу доброго здоров'я, сімейного затишку, творчої насаги й нових досягнень на ниві наукових пошуків!